

akaró ismertetésében kritikám »kissé megittasult« is Marsigli nevének varázsától. Hiszen tudtam, hogy sem Buonvisi nuntius, sem pedig Cornaro bécsi velencei követ nem vett részt Budavár visszavívásában, melyről két vastag kötetbe foglalt jelentéseiket ismerjük, s jól esett lelkemnek, hogy míg irodalmunkban a *budai táborból* jóformán csak *Francesco Grimani di Pietro* hadi tudósításait bírjuk, addig én a tudós Marsiglinak, a ki 1683 nyarán még raboskodott is Budavárban, egyszerre kilencz iratával s tömérdek följegyzésével bővíthettem Buda ostromairól, visszafoglalásáról és helyrajzáról való ismereteinket, a mikről sajátosképen *oly kevés* kiadott okleveles anyagunk van.

VERESS ENDRE.

RHÉDEI LÁSZLÓ HALÁLA NAPJA.

A naplójáról és történeti értékű levelezéséről ismert *Rhédei László* halála idejét kívánjuk az alábbiakban pontosan megállapítani. *Vass József*, Rhédei első részletezőbb életírója, Báthori Mihály halotti beszédének kinyomatása évéből (1664) következőt írja, hogy »1663 végén, vagy 1664-ben érte őt a halál.«¹⁾ *Nagy Iván* szerint azonban a halál »valószínűleg az 1663 év folytatán érte, a mit onnan következtethetni, mert levelező-könyve ez évben szakad meg.«²⁾ Újabban *Szinnyei* munkájában azt olvassuk, hogy »meghalt 1664 táján.«³⁾ A bizonytalanságot gróf Rhédei Ferencznek Bethlen Ferencz özvegyéhez, Kemény Katalinhoz címzett temetésre hívó levele oszlatja el, melynek eredetije a gróf Bethlenek keresdi levéltárában található.

A levél így szól:

Generosa Domina... stb.

Az mindeneket bölcsen igazgató, szabadosson bíró és az halandó életnek is folyását meghatározó bölcs Istennek az lévén az ő szentséges akaratja, hogy az porból fennállatott emberi nemzet az ő ez világi árnyékhoz hasonló, sok nyomorúságokkal, próbákkal és szomorú változásokkal teljes napjaiból amaz csendes nyugodalmra és az halhatatlan életnek dicsősséges koronájának elvételére az szomorú halál által költöztetnék által; ezen sors és halandóság alá lévén vettetvén az én szerelmes egyetlen egy fiam is, néhai tekintetes nagyságos gróf Rédei László, midőn ifju, virágzó, de sok szorongatásokkal, nyavalyákkal terhes életének czélját elérte volna, életének huszonhét esztendő korában, az jelen való 1663 esztendőbeli Szent György havának 26-ik napján reggeli öt óraker lelkét az Úr Istennek, az kívül vette volt, buzgó imádkozási után boldog kimulással adta meg, nekünk megélemedett szüleinek és özvegy árva feleségének elfelejtethetlen keserűségünkre. Minthogy azért az porból tétetett

¹⁾ Magyar Történelmi Tár, I. 216. l.

²⁾ Magyar Történelmi Tár, XVII. 4. l.

³⁾ Magyar írók, XI. 939. l.

és porrá leendő test nem egyebet, hanem az ő anyjában, az földben való visszatértét kívánja: jóakaró uraim s atyámfiainak megegyező voksokból rendeltük eltakarittatásának napját az következő Sz. Jakab havának 22-ik napján 8 órakor itt az huszti várban építettett kápolnában. Minek-okaért kérem nagy szeretettel Kegyelmedet, az megemlített napon és órán itt Husztin jelen lenni (ne) nehezteljen, mely Kegyelmed jóakaróját adja Isten örvendetes dologban szolgálhassam meg Kegyelmednek, s kívánom is, hogy az Ur Isten Kegyelmedet minden szomorúságtól oltalmazza és jó egészségben éltesse. Datum in Huszt, 17 Junii, 1663. Generosae D. V. servus paratissimus, comes Franciscus Rédei m. p.

E meghívó levélből tehát kétségtelenül megállapíthatjuk, hogy *Rhédei László 1663 ápr. 26-án, reggeli 5 órakor halt meg Huszt várban, s temetése ugyanott ugyanazon év július-havának 22-én ment végbe.*

LUKINICH IMRE.

ADALÉK A HÓRA-FÉLE LÁZADÁS TÖRTÉNETÉHEZ.

Nem érdektelen adalék a Hóra-féle oláh lázadás történetéhez gróf *Hadik András* alább következő levele, melyet gr. Bethlen Gergelyné szül. báró Naláczy Borbálához írt Bécsből, 1784 nov. 26-án. Érdekes a levél már csak azon viszonynál fogva is, mely Hadik Andrást az uralkodóhoz fűzte. Eredetijét a gróf Bethlenek keresdi levéltárában őrzik. Szól pedig ekképen :

Méltóságos Grófné, kedves édes Leányom Asszony!

A természetet fölül haladó fenéséggel dühösködő oláhságnak pogán-ságát mind Méltóságos Leányom Asszonynak hozzám utasított leveléből, mind Szebenben a veszedelem előtt elfutamodó uraságoknak és nemességnek irott leveléből s egyéb tudósításokból magyarázhatatlan szívbéli fájdalommal értettem és annak szörnyűségét azonnal Fölséges Urunknak voltaképpen meg is jelentettem; a mint hogy Fölséges Urunk az előbbi csöndességnek visszatérítése és a nemességnek védelmezése s a pogán oláhságnak megfogdozása végett legsietőbb rendelkezéseket tenni és hadait e végre kirendelni méltóztatott is; úgy hogy csak kételkedni sem lehet, mindazon csalfa, veszedelmes és bujtogató hitegetéseket, mintha a katonaságnak őket bántani meg volna téltva, vagy hogy Fölséges Urunk előtt kedves volna a nemességnek kiirtása, nem máshonnend, hanem az oláhságnak feslett, vétkes és irtóztató fenéségéből támodni. Valamint azért reménlem a hadaknak segítségét és védelmezését tapasztalhatni, úgy szivemből óhajtom, hogy az előbbenyi békességes nyugalom visszatéríttessék. Ki többire állandó tisztelettel marad — Bécs, 26-a Novembris, 1784 — Méltóságos Leányom Asszonynak engedelmes régi szolgálja és igaz szívű atyja

Gróf Hadik András m. p.

A közölt levél szintén czáfolata annak az elterjedt — jóllehet már ismételten megczáfolt — közhiedelemnek, hogy II. József császár nem volt ellensége az oláhok lázadásának, sőt hogy a könnyen hívó népet maga izgatta urai, a magyar nemesség ellen.

LUKINICH IMRE.